UDK 050 Jezik in slovstvo
David Puc
Vipava
Mojca Žagar
Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša v Ljubljani

SPREMINJANJE UREDNIŠKE POLITIKE REVIJE *JEZIK IN SLOVSTVO*

V prispevku obravnavamo spremembe v uredniški politiki od začetka izhajanja revije Jezik in slovstvo. Vse letnike smo glede na glavnega urednika razdelili na 14 obdobij, znotraj katerih smo predstavili razmerje med jezikoslovnimi, literarnovednimi, metodičnimi in drugimi prispevki v osrednji rubriki. V analizo smo vključili tudi druge rubrike in sporočila uredništva v zvezi z uredniško politiko.

The article discusses changes in the editorial policies from the beginning of the publication of *Jezik in slovstvo*. The volumes were, according to their Editor-in-Chief, divided into 14 periods, within which the relationship between linguistic, literary, pedagogical, and other contributions in the article section of the journal was presented. Other sections and editor's notes concerning the editorial policies were included in the analysis.

Ključne besede: Jezik in slovstvo, uredniška politika, uredniški odbori

Key words: *Jezik in slovstvo*, editorial policy, editorial boards

1 Uvod[1]

V prispevku želimo prikazati razvoj in spreminjanje uredniške politike revije Jezik in slovstvo (JiS). Pregledali smo 49 letnikov revije in jih razdelili na 14 skupin glede na glavnega urednika. Znotraj teh nas je zanimalo zlasti razmerje med jezikoslovnimi, literarnovednimi in metodičnimi prispevki v rubriki *Članki* (oz. *Razprave in članki*, v zadnjem obdobju pa samo *Razprave*). Opazovali smo tudi druge rubrike, saj tudi te odražajo vsakokratno uredniško politiko. Posebno pozornost smo posvetili še sporočilom uredništva, ki se neposredno nanašajo na vsebinsko zasnovo revije.

1.1 Na pot – uvodnik v prvi številki JiS

JiS začne izhajati leta 1955 kot glasilo Slavističnega društva Slovenije.[2] V prvi številki 1. letnika (1955/1956) najdemo uvodnik z naslovom *Na pot*. V njem je uredništvo pojasnilo, kakšna je zasnova revije in komu je namenjena. Uredniki so posebej poudarili, da gre za poljudno revijo,[3] ki ne bo namenjena le ozkemu krogu znanstvenikov, ampak mora zajeti »vse, ki znajo sukati pero in jim je pri srcu naša beseda«.

[1] Prispevek je nastal na podlagi seminarske naloge v okviru podiplomskega predmeta Metodologija jezikoslovnih raziskav pod mentorstvom red. prof. dr. Ade Vidovič Muha v študijskem letu 2004/2005.

[2] Društvo sicer že od leta 1948 izdaja Slavistično revijo, namenjeno znanstvenemu raziskovanju slovanskih jezikov in literature.

[3] V prispevku uporabljamo izraz revija, čeprav se zlasti v začetnem obdobju izhajanja pojavljajo tudi izrazi list, časopis in glasilo.

Revija torej nagovarja širok krog bralcev, ne le slovenistov, ampak tudi prevajalcev, novinarjev, književnikov in drugih.

Uredništvo je v uvodniku začrtalo uredniško politiko, še posebej so izpostavili tematsko tridelnost – revija bo namreč skrbela za »kulturo slovenskega jezika«, odgovarjala na »vprašanja s področja književnosti« in se posvečala »pouku materinega jezika na naših šolah in idejno-estetski vzgoji naše mladine«.

Zdi se, da je zasnova revije precej širokopotezna, saj za jezikoslovni del pričakujejo recimo članke iz pravorečja, pravopisa, besedotvorja, oblikoslovja in skladnje, razprave o narečjih in o jeziku ter slogu naših pisateljev klasikov, poleg tega pa nameravajo tudi z jezikovne strani ocenjevati vse pomembnejše knjižne novosti, izvirna dela in prevode, opozarjati na napake v vsakdanji rabi jezika (dnevno časopisje, sestanki in napisi), normativno usmerjati govorjeno in pisano besedo in svariti pred škodljivimi in nepotrebnimi tujimi primesmi (ob tem se sklicujejo tudi na strokovno usposobljenost uredniškega zbora in sodelavcev revije).

Tudi v zvezi z literarnovednim delom so si zastavili precej nalog – osvetlitve različnih obdobij, osebnosti in del iz slovenske literarne zgodovine, sprotno presojanje vseh pomembnejših novosti v domačem leposlovju, poseganje v kulturno življenje s sproščeno in pošteno polemiko, spremljanje razvoja drugih slovanskih književnosti, zlasti hrvaških, srbskih in makedonskih, in opozarjanje na literarne zanimivosti iz tujine.

Namen metodičnega dela pa je dvigniti kakovost pouka slovenščine in ga metodološko poenotiti, saj nameravajo objavljati prispevke o metodiki jezikovnega pouka, podajanju literarne zgodovine in obravnavi literarnih tekstov ter ocenjevati učbenike.

JiS naj bi torej na poljuden, a strokovno podprt, način aktivno posegal v kulturno življenje in na različne načine obravnaval aktualna vprašanja slovenskega jezika, literature in metodike poučevanja.

2 Uredniški odbori

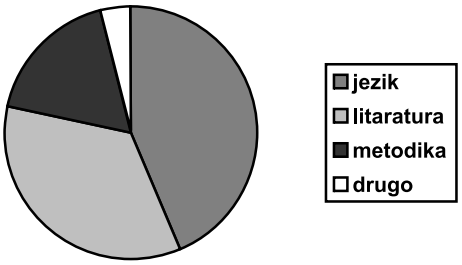
Uredniška politika je seveda odvisna od uredniškega odbora in znotraj tega še posebej od glavnega in odgovornega urednika. Zato smo se po pregledu vseh 49 letnikov JiS odločili, da podatke prikažemo v 14 skupinah, ki združujejo posamezne letnike glede na glavnega in odgovornega urednika. Te skupine bi sicer lahko še dodatno razdelili glede na vsako spremembo v uredniškem odboru (ko se na primer zamenja le en področni urednik ali član uredništva), a je za pregled sprememb uredniške politike bolj relevanten zaključen mandat uredništva pod vodstvom glavnega in odgovornega urednika. Znotraj skupine pa seveda navajamo vse spremembe v uredništvu. Ker je njihov neposredni vpliv na uredniško politiko težko ugotoviti, jih posebej omenjamo le, kadar so izpostavljene tudi v reviji (glej npr. razdelek 2.3). Za vsako skupino je prikazan graf z deležem prispevkov v rubriki *Članki* (oz. *Razprave in članki*, v zadnjem obdobju pa samo *Razprave*) glede na jezik, literaturo, metodiko in drugo, obravnavane pa so tudi ostale rubrike, ki prav tako kot izbor prispevkov v osrednji rubriki *Članki* odražajo vsakokratno uredniško politiko, in morebitne uredniške pripombe v zvezi z zasnovo revije.

2.1 Od 1. do 5. letnika (od 1955/1956 do 1959/1960)

Prvo uredništvo so sestavljali Jože Mahnič (odgovorni urednik in metodični del), Tone Bajec (jezikoslovni del) in Marja Borštnik (literarnozgodovinski del). Že v 2. letniku Marjo Borštnik nadomesti Lino Legiša, v 5. letniku pa se uredniški odbor poveča še za pet članov, to so: Janko Jurančič, Uroš Kraigher, Stane Mihelič, Boris Urbančič in Franc Zadravec.

V rubriki *Članki* je bilo v prvih 5 letnikih 181 člankov, od tega 79 (44 %) s področja jezika, 63 (35 %) s področja literature, 32 (18 %) s področja metodike in 7 (4 %) člankov, ki ne sodijo v nobeno od teh skupin (gre za priložnostne zapise ob okroglih jubilejih in članke, ki obravnavajo teme, ki nimajo neposredne zveze z jezikom, literaturo in metodiko[4]). Glede na to, da je glavni urednik srednješolski profesor, bi morda pričakovali, da bo metodiki posvečenega več prostora (upoštevati pa je treba, da se metodični prispevki večkrat znajdejo tudi v drugih rubrikah). Med *Članke* so včasih uvrščena tudi besedila, ki bi sodila v kakšno drugo rubriko.[5]

Graf 1: *Razmerje med tematskimi področji v obdobju od 1. do 5. letnika.*

V 1. številki se poleg *Člankov* pojavijo: *Ocene in poročila*, *Iz slovanskega sveta*, *Odgovori in pogovori* in *Slovniške in pravopisne drobtine*; kasneje pa še: *Zapiski*, *Slavistični vestnik* (samo v 2. letniku) in *Ilustracije* (samo v 2. letniku).

V vsakem letniku se rubrike nekoliko spremenijo, v 5. letniku recimo ostanejo samo še *Ocene in poročila* in *Zapiski*. Rubrika *Iz slovanskega sveta* se v 2. letniku preimenuje v *Slavistični vestnik*, kasneje pa izgine. Iz tega lahko sklepamo, da se širše slavistične teme urednikom niso zdele tako pomembne, da bi jih uvrščali v posebno rubriko. Sistematično spremljanje dogajanja v drugih slovanskih jezikih (ki so ga napovedovali v 1. uvodniku) torej po začetnem navdušenju začne usihati, se pa tudi kasneje pojavljajo posamezni prispevki na to temo.

Zanimiva je tudi rubrika *Odgovori in pogovori*, kjer gre za neposredno komunikacijo uredništva in bralcev – bralci postavljajo vprašanja, uredniki pa odgovarjajo. V 1. letniku uredniki v odgovorih še natančneje pojasnjujejo uredniško politiko, npr. znova poudarijo, da lahko sodelujejo tudi neslavisti. Še posebej pa k sodelovanju vabijo ljudi iz drugih krajev, ne le iz Ljubljane – kar pomeni, da si prizadevajo postati vseslovenska

[4] Na primer Marijan Zadnikar, Likovni slogi na tujem in doma, *JiS* 2/4 (1956/1957), 174–183.

[5] Na primer Tone Seliškar, Zakaj sem postal socialistični pesnik?, *JiS* 4/8 (1958/1959), 228–229 ali Matej Bor, Kako sem pisal »Previharimo viharje«?, *JiS* 4/8 (1958/1959), 235–236.

revija. Uredniki odgovarjajo na splošne, pa tudi na konkretne pripombe v zvezi s posameznimi članki. Prizadevajo si odgovoriti vsakemu bralcu. V 4. in 5. letniku revije rubrika *Odgovori in pogovori* izgine.

V rubriki *Ocene in poročila* najdemo različna poročila in ocene knjig, tudi tistih v drugih slovanskih jezikih. Vendar pa v teh primerih ne gre za sistematično spremljanje tujejezičnih izdaj, ampak bolj za občasne informacije. V rubriki *Zapiski* najdemo zelo raznovrstna besedila, med njimi tudi kako besedilo, ki bi bolj sodilo v rubriko *Članki*.[6] V *Slovniških in pravopisnih drobtinah* najdemo krajša pojasnila v zvezi s pravopisnimi in slovničnimi težavami.

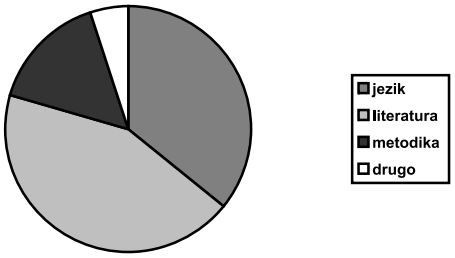
Omenimo še, da so prispevki v osrednji rubriki *Članki* sorazmerno kratki – do 6 strani – in večinoma brez znanstvenega aparata (izvleček, citiranje, opombe itd.), kar je povsem v skladu z začetnim poljudnim konceptom revije.

2.2 Od 6. do 8. letnika (od 1960/1961 do 1962/1963)

Uredniški odbor so sestavljali: Boris Merhar (odgovorni urednik), Franc Jakopin, Marija Jamar, Uroš Kraigher, Boris Urbančič in Franc Zadravec.

V rubriki *Članki* je bilo v tem obdobju 78 člankov, od tega 28 (36 %) s področja jezika, 34 (44 %) s področja literature, 12 (15 %) s področja metodike in 4 (5 %) drugi članki. Morda bi nekoliko večji delež literarnovednih člankov lahko pripisali tudi temu, da je bil odgovorni urednik literarni zgodovinar.

Graf 2: *Razmerje med tematskimi področji v obdobju od 6. do 8. letnika.*

Od drugih rubrik se v tem obdobju pojavljata le dve: *Ocene in poročila* in *Zapiski*. Uredništvo se je očitno odločilo, da nekatere rubrike niso več potrebne, kar se sicer kaže že v 5. letniku (kjer je odgovorni urednik še Jože Mahnič, a se uredniški odbor že precej spremeni, glej razdelek 2.1). Odpadle so denimo *Slovniške in pravopisne drobtine*, kar pomeni, da se tovrstni problemi uredništvu niso več zdeli tako pomembni. V 6. letniku začnejo s prispevki na platnicah, kjer objavljajo zlasti dogodke in poročila v zvezi s Slavističnim društvom. Tam najdemo tudi prispevek o nastajanju SSKJ in prošnjo za pripombe. Omenimo še zanimivo akcijo uredništva, ki je izvedlo anketo o rabi pluskvamperfekta med slovenskimi književniki. V 7. letniku se izjemoma spet oglasi uredništvo in podobno kot v prvih letnikih izrazi svoje mnenje (v tem primeru gre za strinjanje z avtorjem prispevka).

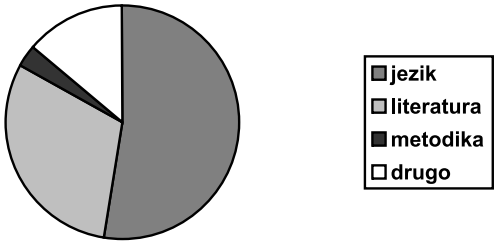
[6] Na primer Božena Orožen Slovenščina na srednji šoli po letu 1848, *JiS* 4/7 (1958/1959), 216–221.

2.3 9. letnik (1963/1964)

Uredniški odbor tega letnika so sestavljali: Bratko Kreft (glavni in odgovorni urednik), Franc Jakopin, Boris Urbančič in Franc Zadravec. V 1. številki 9. letnika uredniki niso navedeni, beremo pa, da je bila za odgovorno urednico imenovana Marja Borštnik, a se je temu odpovedala, ker niso določili novega uredniškega odbora in zato ni mogla uresničiti svojega uredniškega koncepta (žal ga Marja Borštnik nikjer ne predstavi bolj podrobno). Nato je uredništvo za ta letnik prevzel Bratko Kreft.

V rubriki *Članki* je bilo v tem letniku 36 člankov, od tega 19 (53 %) s področja jezika, 11 (31 %) s področja literature in 1 (3 %) s področja metodike. Drugih člankov je bilo 5 (14 %). Pri nizkem odstotku metodičnih člankov je treba upoštevati, da se prispevki, vezani na poučevanje, deloma selijo v rubriki *Ocene in poročila* in *Zapiski*.[7]

Graf 3: *Razmerje med tematskimi področji v 9. letniku.*

Od drugih rubrik v tem letniku najdemo dve: *Ocene in poročila* in *Zapiski*, ki se nista bistveno spremenili. Se pa JiS pridruži aktualni razpravi o nastajajočem SSKJ in polemikam v zvezi s Slovenskim pravopisom 1962.[8] V zvezi s poskusnim snopičem SSKJ objavijo daljšo anketo, namenjeno književnikom in slavistom, v rubriki *Članki* pa tudi kritiko zasnove SSKJ čeških jezikoslovcev in odgovor uredništva SSKJ.[9] JiS torej v tem obdobju tvorno sodeluje pri najbolj živih strokovnih razpravah.

2.4 10. letnik (1965)[10]

Uredniški odbor za ta letnik so sestavljali: France Bezlaj (glavni in odgovorni urednik), Janez Sivec, Aleksander Skaza, Boris Urbančič in Franc Zadravec.

V rubriki *Članki* je bilo v tem letniku 24 člankov, od tega 10 (42 %) s področja jezika, 8 (33 %) s področja literature in 3 (13 %) s področja metodike. V nobeno od teh področij ne sodijo 3 (13 %) članki.

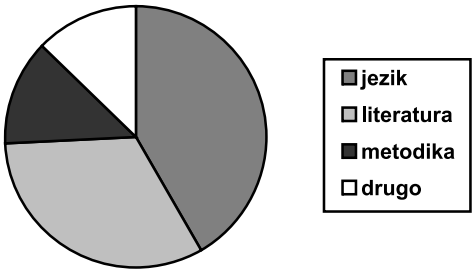
[7] Na primer Stanko Kotnik in Franc Žagar, Zapiska o jezikovni vzgoji in metodi jezikovnega pouka, *JiS* 9/6 (1963/1964), 82–83.

[8] Božidar Borko, Glosa o slovenskem pravopisu, *JiS* 9/6 (1963/1964), 185–186 in Boris Urbančič, Naš novi Pravopis *JiS* 9/4–5 (1963/1964), 103–118.

[9] M. Helcl, L. Janský, J. Machač, Z. Sochová, J. Zima (Praha), Pripombe k poskusnemu snopiču Slovarja slovenskega knjižnega jezika, *JiS* 9/7–8 (1963/1964), 254–262 in Redakcija SSKJ, Odgovor uredništva SSKJ, *JiS* 9/7–8 (1963/1964), 262–265.

[10] Z 10. letnikom začne JiS izhajati januarja, torej na začetku koledarskega in ne več šolskega leta.

Graf 4: *Razmerje med tematskimi področji v 10. letniku.*

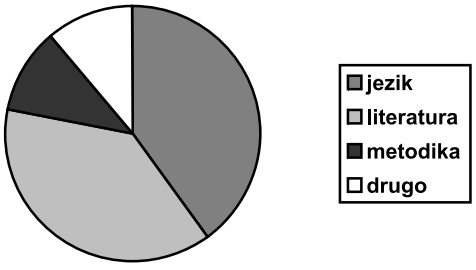
Rubriki *Zapiski* in *Ocene in poročila* se združita v eno samo: *Zapiski*, *ocene in poročila*. Prvič se pojavi tematska številka, v 8. številki tega letnika na dnu platnice najdemo opombo uredništva: »Uredništvo se je odločilo, da prepusti to številko samo mladim in najmlajšim avtorjem med svojimi sodelavci. Kratka urednikova glosa ne bo bistveno motila tona številke, ki naj odraža zrelost in strokovno idejnost prihajajočega rodu.« Uredništvo si torej še posebej prizadeva spodbujati mlade strokovnjake, kar je posebnost tega uredniškega odbora.

2.5 Od 11. do 15. letnika (od 1966 do 1969/1970)[11]

Uredniški odbor so v tem obdobju sestavljali: Jože Toporišič (glavni in odgovorni urednik, jezikoslovje), Janez Sivec (metodika) in Franc Zadravec (slovstvena zgodovina).

V rubriki *Razprave in članki* je bilo v tem obdobju 151 člankov, od tega 60 (40 %) s področja jezika, 58 (38 %) s področja literature in 17 (11 %) s področja metodike. Drugih člankov je bilo 16 (11 %). V tem obdobju je razmerje med jezikoslovnimi in literarnovednimi članki precej uravnoteženo, nizek pa je odstotek člankov v zvezi z metodiko.

Graf 5: *Razmerje med tematskimi področji v obdobju od 11. do 15. letnika.*

V tem obdobju se spet poveča število drugih rubrik: *Akademijin slovar slovenskega knjižnega jezika* (razen v 12. in 15. letniku), *Zapiski, ocene in poročila*, *Kronika* (razen v 13. in 15. letniku), *Vprašali ste* in *Gradivo*. Pojav rubrike *Akademijin slovar slovenskega knjižnega jezika* kaže na pomembnost projekta izdelave SSKJ. V rubriki *Kro-*

[11] S 15. letnikom JiS spet začne izhajati na začetku šolskega leta.

nika najdemo recimo polemiko med Jožetom Toporišičem in bohemistom Janom Petrom, pa tudi sicer se skozi vse letnike čuti prisotnost glavnega urednika.[12]

JiS si je v tem obdobju odkrito prizadeval, da bi postal tudi jezikovna svetovalnica. Uredništvo zato v 7. številki na platnicah sporoča: »Na željo odbora podružnice SD v Ljubljani odpiramo pri JiS jezikovni servis; na taka *pismena* vprašanja, na katera ni mogoče najti odgovora v Slovenskem pravopisu, bo JiS odgovarjal na dopisnici ali v pismu, ki ju boste kot vpraševalci oznamčene priložili svojemu vprašanju. Zanimive primere bomo tiskali v svoji rubriki *Vprašali ste*.« Vsekakor si glavni urednik zelo prizadeva za komunikacijo z bralci.[13] Potegnemo lahko vzporednice s prvim uredniškim odborom, ki je prav tako skrbel za neposredno komunikacijo z bralci (zlasti v rubriki *Odgovori in pogovori*).

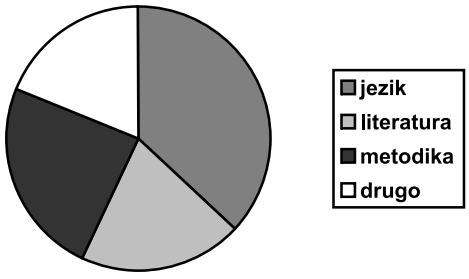
V številki 1–2 v 11. letniku je uredništvo začrtalo svoj program v *Uredniški besedi*. Poudarili so, da se bo JiS posvečal predvsem slovenističnim temam, slavističnim pa le toliko, kolikor so pomembne za slovenistiko. Poudarjajo, da gre za poljudnoznanstveno revijo, kar pomeni, da morajo znanstveni prispevki imeti kar se da poljudno obliko. Tudi ta uredniški odbor vabi k sodelovanju profesorje in učitelje jezika in književnosti, pa tudi »vse ljubitelje slovenske besede«, ne glede na formalno izobrazbo. Še posebej poudarjajo pomembnost kritike in polemike, objavljali bodo tudi naslove knjig, o katerih bi JiS moral kaj povedati. Da se je ta uredniški odbor veliko ukvarjal z zasnovo revije, dokazuje tudi Predlog statuta Jezika in slovstva, ki so ga objavili v 3. številki 12. letnika. Statut je bil sprejet na izrednem občnem zboru SDS dve leti kasneje (27. septembra 1969). Omenimo še, da ta uredniški odbor rubriko *Članki* spremeni v *Razprave in članki*, kar kaže na premik od pretežno poljudnega značaja revije k poljudnoznanstvenemu.

2.6 Od 16. do 18. letnika (od 1970/1971 do 1972/1973)

Uredniški odbor so v tem obdobju sestavljali: Franc Jakopin (glavni in odgovorni urednik, jezikoslovje), Milan Dolgan (metodika), Matjaž Kmecl (slovstvena zgodovina).

V rubriki Razprave in članki je bilo v tem obdobju 93 člankov, od tega 34 (37 %) jezikoslovnih, 19 (20 %) s področja literature in 22 (24 %) s področja metodike. Drugih člankov je bilo 18 (19 %). Največ člankov je tudi tokrat s področja jezika, zanimivo pa je, da se prvič zgodi, da je člankov v zvezi z metodiko celo več kot literarnovednih.

Graf 6: *Razmerje med tematskimi področji v obdobju od 16. do 18. letnika.*

[12] Tako je v 11. letniku kar 18 prispevkov njegovih (vseh prispevkov je 90).

[13] V 14. letniku recimo odgovarja bralki, ki meni, da je njegov jubilejni zapis o Rudolfu Kolariču žaljiv.

V tem obdobju sta stalni rubriki: *Zapiski, ocene in poročila* in *Vprašali ste*; v 17. letniku se pojavi še rubrika *Dokumenti*; v 18. letniku pa rubriki: *Slavistično društvo* in *Uredništvo*.

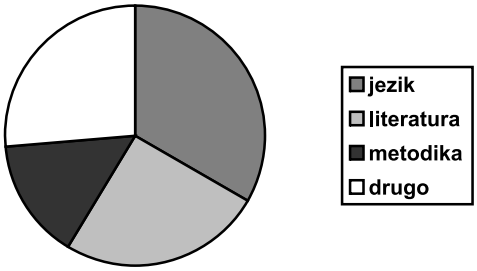
Na platnici 1. številke 16. letnika si uredništvo želi, da bi bila rubrika *Vprašali ste* »resnično živa vez med bralci in uredništvom«, kar pomeni, da poskuša ohraniti neposredno komunikacijo z bralci, ki jo je poudarjalo že prejšnje uredništvo. V 5. številki 16. letnika objavijo izvleček iz *Statuta revije*, dolžino rokopisov pa v uredniški opombi omejijo na največ 15 strani in sodelavce prosijo, da svojim člankom odslej dodajo še kratek izvleček.[14] Ta novost je za nas zanimiva, saj kaže na to, da se JiS (vsaj na formalni ravni) želi približati znanstvenemu slogu. To potrjuje tudi omejitev dolžine prispevkov – v prvih letnikih je bila zgornja meja 6 strani, zdaj pa se poviša na 15.

2.7 Od 19. do 21. letnika (od 1973/1974 do 1975/1976)

Uredniški odbor so v tem obdobju sestavljali: Matjaž Kmecl (glavni in odgovorni urednik), Breda Pogorelec (jezikoslovje), Berta Golob (metodika), Matjaž Kmecl in Jože Koruza (slovstvena zgodovina).

V rubriki *Razprave in članki* je bilo v tem obdobju 110 člankov, od tega 36 (33 %) jezikoslovnih, 28 (25 %) s področja literature in 17 (15 %) s področja metodike. Drugih člankov je bilo 29 (26 %).[15]

Graf 7: *Razmerje med tematskimi področji v obdobju od 19. do 21. letnika.*

V tem obdobju so stalne rubrike: *Zapiski, ocene in poročila, Vprašali ste, Slavistično društvo* in *Uredništvo*; v 21. letniku pa se pojavita še rubriki *Spomini* in *Polemika*. V 19. letniku je objavljena *Vsebinska zasnova Jezika in slovstva*, ki ponovi temeljna izhodišča revije, med drugim poljudnoznanstvenost in tematsko tridelnost.

Na začetku 20. letnika pa je objavljen uvodnik z naslovom *Ob dvajsetletnici*, v katerem je sicer na kratko opisan nastanek JiS in njegov začetni program, o aktualni uredniški politiki pa ne izvemo nič novega. Zato pa je bolj povedno uredniško sporočilo na koncu 7. številke 20. letnika. V zvezi s člankom Janeza Gradišnika o jezikovni normi je uredništvo prejelo mnogo kritik, zato sporoča, da mora biti JiS odprt za različne

[14] Izvlečkov sicer v tem obdobju ni.

[15] Prevladujejo priložnostni zapisi ob okroglih jubilejih in nekrologi (21 člankov).

poglede na strokovna vprašanja, tudi če ti niso docela skladni z »uradno« stroko. Vabijo tudi k teoretični razpravi v zvezi z nastajajočim pravopisom, kar pomeni, da revija spremlja takratno strokovno dogajanje.

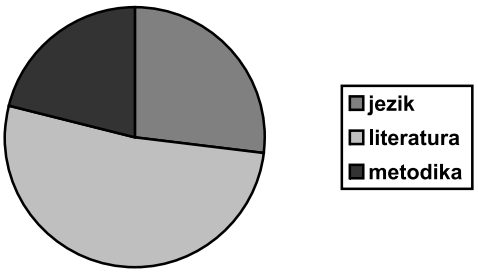
Prvič se ob koncu uredniškega mandata pojavi natančna analiza uredniškega dela, kjer glavni urednik poskuša tudi reflektirati lastno uredniško politiko. Znova poudari odprtost revije za različna mnenja, celo za ceno objave člankov, s katerimi se del uredništva ni strinjal. Poskušali so sistematično združevati znanstveno in uporabno, predvsem didaktično, funkcijo. Znanstveno funkcijo naj bi po urednikovem mnenju opravljala tematska številka 6/7 v 19. letniku, kjer so bralce seznanili z novimi najdbami iz starejšega slovenskega slovstva, podobno je tudi z 8. številko 20. letnika, ki vsebuje referate za jugoslovanski slavistični kongres v Zagrebu. Med *Članki* pa naj bi znanstveno funkcijo nekaj časa opravljali Bezlajevi onomastični članki. Za poljudno informativno funkcijo sicer ne navajajo primerov, uresničevali pa so jo z dostopnim in strnjenim približevanjem strokovnih dognanj, pa tudi s sistematičnimi pregledi raznih problemov. Še posebej naj bi spodbujali metodične in didaktične članke, ki so jim kljub obilici drugih pri objavi dajali prednost. Poljudno informativno funkcijo imajo tudi prispevki v drobnem tisku, torej različna obvestila, odgovori na vprašanja ipd., ter pietetni članki. Navajajo tudi nekaj vsebinskih pomanjkljivosti, ki se jih uredništvo ves čas zaveda, recimo maloštevilni in prešibki metodični članki (to potrjuje tudi naša analiza, saj metodični članki predstavljajo le 15 % vseh člankov v tem obdobju), premalo sistematično spremljanje strokovnega tiska in premalo praktičnega svetovanja bralcem.

2.8 Od 22. do 24. letnika (od 1976/1977 do 1978/1979)

Uredniški odbor so v tem obdobju sestavljali: Jože Koruza (glavni in odgovorni urednik), Breda Pogorelec (jezikoslovje), Berta Golob (metodika), Jože Koruza (slovstvena zgodovina) in Aleksander Skaza (primerjalna slavistika). Prvič se kot novo uredniško področje pojavi primerjalna slavistika, vendar pa ta odločitev uredništva ni nikjer pojasnjena.

V rubriki *Razprave in članki* je bilo v tem obdobju 71 člankov, od tega 19 (27 %) jezikoslovnih, 37 (52 %) s področja literature in 15 (21 %) s področja metodike. Prvič prevladujejo literarnovedni prispevki – morda k temu prispeva tudi dejstvo, da je glavni urednik v tem obdobju literarni zgodovinar.

Graf 8: *Razmerje med tematskimi področji v obdobju od 22. do 24. letnika.*

V 22. letniku se pojavijo naslednje rubrike: *Jubilanti*, *V spomin*, *Slovenščina v javni rabi*, *Literarnozgodovinski problemi, gradivo, komentarji, Terminološka vprašanja literarne vede, Metodične izkušnje*, *Spomini*, *Izmenjava pogledov*, *Vprašali ste*, *Ocene in poročila*, *Zapiski*, *Iz dela Slavističnega društva Slovenije* in *Obvestila uredništva*; v naslednjem letniku tudi: *Slovenščina v javnosti*, *Koroški trenutek* in *Kulturnozgodovinske ekskurzije*; v 24. letniku pa še *Bibliografija*. Nekatere rubrike se ne pojavijo v vseh letnikih.

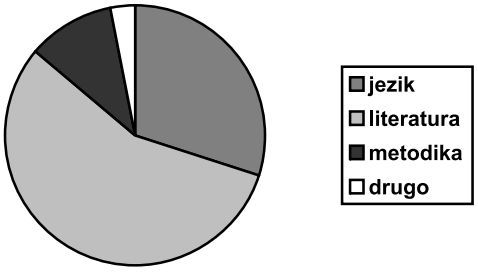
Na koncu 1. številke 22. letnika uredniški odbor sporoča, da ne želi bistveno spreminjati podobe revije, saj je bil uredniški koncept zadnjih letnikov dobro sprejet. Vendar pa so se zaradi zelo omejenih finančnih možnosti odločili, da bodo gradivo razvrstili drugače kot doslej. Manj prostora bo namenjenega razpravam (le 3 ali 4 na številko), težišče revije pa naj bi postale stalne in občasne tematske rubrike v drobnem tisku. Še posebej poudarjajo pomembnost nove rubrike *Slovenščina v javni rabi*. Trudili se bodo tudi bolj sistematično spremljati strokovno literaturo.

2.9 Od 25. do 27. letnika (od 1979/1980 do 1981/1982)

Uredniški odbor sestavljajo Aleksander Skaza (glavni in odgovorni urednik), Franc Žagar (metodika), Breda Pogorelec (jezikoslovje), Gregor Kocijan (slovstvena zgodovina) in Aleksander Skaza (primerjalna slavistika).

V rubriki *Razprave in članki* je bilo v tem obdobju objavljenih 74 prispevkov, od tega 22 (30 %) s področja jezikoslovja, 42 (56 %) iz literarne vede in 8 (11 %) iz metodike. 2 (3 %) prispevka ne sodita v nobeno od teh kategorij. Tudi v tem obdobju je največ literarnovednih prispevkov. Omenimo, da se tudi tokrat glavni urednik posveča raziskovanju literature.

Graf 9: *Razmerje med tematskimi področji v obdobju od 25. do 27. letnika.*

V 25. letniku se pojavijo naslednje rubrike: *V spomin*, *Kulturnozgodovinske ekskurzije*, *Slovenščina v javni rabi*, *Problemi*, *gradivo*, *komentarji*, *Metodične izkušnje*, *Bibliografija*, *Ocene in poročila*, *Zapiski*, *Literarnozgodovinski problemi*, *gradivo*, *komentarji* in *Iz dela Slavističnega društva Slovenije*; v 26. letniku se jim kot nove pridružijo: *Jubilanti*, *Gradivo*, *Uredništvo* in *V oceno smo prejeli*; v 27. letniku pa znova uvedejo rubriko *Vprašali ste*. Nekatere rubrike se ne pojavijo v vseh letnikih.

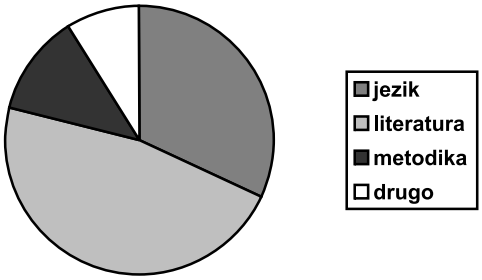
Jezikovna problematika ima, tako kot v prejšnjem odboru, svoje mesto v rubriki *Slovenščina v javni rabi*, literarnozgodovinska v *Literarnozgodovinskih problemih, gradivu in komentarjih*, metodična pa v *Metodičnih izkušnjah*. Rubriki *Problemi*, *gradivo*, *komentarji* in *Gradivo* vsebujeta raznovrstne prispevke z vseh treh področij. Rubrika *Iz dela Slavističnega društva Slovenije* prinaša poročila o delu društva. Posebne uredniške besede ob menjavi uredniškega odbora, pa tudi kasneje, ni bilo.

2.10 Od 28. do 33. letnika (od 1982/1983 do 1987/1988)

Uredniški odbor so sestavljali Gregor Kocijan (glavni in odgovorni urednik), Hermina Jug Kranjec (jezikoslovje), Gregor Kocijan (slovstvena zgodovina), Aleksander Skaza (primerjalna slavistika) in Franc Žagar (metodika).

V tem obdobju se v rubriki *Razprave in članki* pojavi 140 prispevkov, od katerih je 45 (32 %) jezikoslovnih, 66 (47 %) literarnih in 17 (12 %) metodičnih. 12 (9 %) prispevkov smo uvrstili v kategorijo drugo.[16] Spet prevladuje področje literarne vede, tudi tokrat z glavnim urednikom iz njenih vrst.

Graf 10: *Razmerje med tematskimi področji v obdobju od 28. do 33. letnika.*

V 28. letniku se pojavljajo še naslednje rubrike: *Spomini*, *Jubilanti*, *Slovenščina v javni rabi*, *Problemi, gradivo*, *komentarji*, *Metodične izkušnje*, *Bibliografija*, *Ocene in poročila*, *Zapiski*, *Poskusi branja*, *Literarnozgodovinsko gradivo*, *Jezikoslovni problemi*, *Iz dela Slavističnega društva Slovenije* in *Uredništvo*; 29. letnik prinaša nekatere nove rubrike: *V spomin*, *Polemika, odgovori*, *Mnenja in pogledi*, *Knjižne novosti* in *Metodični problemi*; v 30. letniku je nova rubrika tudi *Anketa*; v 31. letniku *Kulturnozgodovinske ekskurzije*, *Jubileji* in *Zborovanje slovenskih slavistov*; 33. letnik pa pred iztekom uredniškega mandata uvede še: *Didaktične izkušnje*, *Gradivo* in *Slovenščina v svetu*. Nekatere rubrike se ne pojavijo v vseh letnikih.

Glede na prejšnji uredniški odbor nastane kar nekaj novih rubrik. Področje metodike dobi nove rubrike *Metodični problemi*, *Anketa* in *Didaktične izkušnje*, področje literature *Literarnozgodovinsko gradivo*, nova pa je tudi rubrika *Poskusi branja*, v kateri

[16] Mednje smo uvrstili tudi 8 prispevkov iz tematske številke ob 400-letnici Dalmatinove Biblije in Bohoričeve slovnice (npr. Jože Pogačnik, Veliki kód slovenskega jezika in književnosti, *JiS* 29/6 (1983/1984), 202–209), ki jih je težko nedvoumno uvrstiti na jezikoslovno oziroma literarnovedno področje.

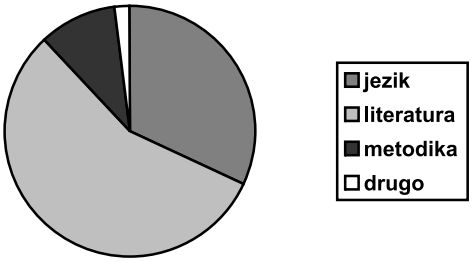
najdemo interpretacije leposlovnih del. Jezikovna problematika – tudi v obliki nasvetov za boljši jezik – ima še vedno svoje mesto v rubriki *Slovenščina v javni rabi*, ki se ji v posameznih številkah pridružita še *Slovenščina v svetu* in *Jezikoslovni problemi*. Tako na nek način nadaljuje poslanstvo rubrike *Vprašali ste*, ki se zadnjič pojavi v prejšnjem obdobju. Rubriki *Mnenja in pogledi* ter *Polemika, odgovori* sta namenjeni razpravljanju in soočanju različnih pogledov na strokovna vprašanja, tako glede jezika in literature kot tudi problematike poučevanja. Tudi v tem obdobju uredniški odbor nikoli neposredno ne spregovori o uredniški politiki revije.

2.11 Od 34. do 36. letnika (od 1988/1989 do 1990/1991)

Uredniški odbor v tem obdobju sestavljajo Aleksander Skaza (glavni in odgovorni urednik), Marko Juvan in Andrijan Lah (slovenska slovstvena zgodovina), Tone Pretnar (primerjalna slavistika), Hermina Jug Kranjec (slovensko jezikoslovje), Alenka Šivic Dular (primerjalno slovansko jezikoslovje) in Boža Krakar Vogel (didaktika jezika in književnosti).[17] Področji jezikoslovja in literature se razdelita na slovensko in primerjalno slovansko, področje metodike pa se preimenuje v didaktiko jezika in književnosti.

V rubriki *Razprave in članki* je od skupaj 41 objavljenih 13 (32 %) prispevkov s področja jezika, 23 (56 %) iz literarne vede in 4 (10 %) iz metodike. 1 (2 %) prispevek ne sodi v trojni vsebinski okvir. Skupno število razprav in člankov je zdaj precej manjše kot v predhodnih obdobjih, eden od vzrokov za to pa je tudi ta, da so daljši.[18]

Graf 11: *Razmerje med tematskimi področji v obdobju od 34. do 36. letnika.*

34. letnik prinaša še naslednje rubrike: *V spomin*, *Jubileji*, *Slovenščina v javni rabi*, *Metodične izkušnje*, *Bibliografija*, *Ocene in poročila*, *Poskusi branja*, *Razgledi* in *Iz dela Slavističnega društva Slovenije*; v 35. letniku uvedejo tudi *Gradivo* in *Slavistično društvo Slovenije*; v 36. letniku pa še *V branje vam priporočamo* in *Prejeli smo v oceno*. Nekatere rubrike se ne pojavijo v vseh letnikih.

Novi uredniški odbor najprej zmanjša število rubrik, nekatere pa tudi povsem opusti. Tako je opazna ukinitev rubrik, ki spominjajo na jezikovne kotičke oziroma sveto-

[17] Številko 1–2 34. letnika je uredil še prejšnji uredniški odbor, tako da so ustrezni podatki o njeni vsebini upoštevani med podatki prejšnjega uredniškega odbora (glej razdelek 2.10!). Kot urednica za slovensko jezikoslovje je v tej številki navedena tudi Ada Vidovič Muha, ki pa v naslednjih številkah ne sodeluje več.

[18] Prejšnji uredniški odbor je na letnik v povprečju objavil 23 razprav oziroma člankov, tokratni pa zgolj 15 na letnik.

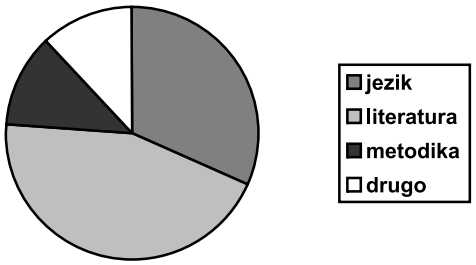
valnice in v katerih bi se na poljuden način odvijala razprava o jezikovnih problemih. Zdi se, da se je revija s tem ukrepom želela premakniti bližje znanstvenim okvirom preučevanja slovenistike in slavistike. Ukinjeni sta tudi rubriki *Zapiski* (o strokovnih dogodkih, srečanjih ipd.) in *Literarnozgodovinsko gradivo*, uvedena pa stalna rubrika *Razgledi*, ki prinaša predvsem krajša strokovna razmišljanja o jezikovnih, literarnih ali metodičnih problemih. Tudi v tem obdobju uredniški odbor nikoli neposredno ne opredeli vsebinske naravnanosti revije.

2.12 Od 37. do 40. letnika (od 1991/1992 do 1994/1995)

V tem obdobju so uredniški odbor za 37. letnik najprej sestavljali Alenka Šivic Dular (glavna in odgovorna urednica), Aleksander Skaza, Tone Pretnar, Marko Juvan, Miha Javornik (slovstvena zgodovina), Zinka Zorko, Tomaž Sajovic (jezikoslovje), Boža Krakar Vogel in Mojca Poznanovič (didaktika jezika in književnosti), po smrti Toneta Pretnarja pa se mu v 38. letniku pridruži Jože Pogačnik. V 40. letniku na mesto Aleksandra Skaze in Jožeta Pogačnika pride Irena Novak Popov, Zinko Zorko pa zamenja Marja Bešter.

V tem obdobju je rubrika *Razprave in članki* obsegala 60 prispevkov, med njimi 19 (32 %) s področja jezika, 27 (45 %) v zvezi z literaturo, 7 (12 %) metodičnih in prav tako 7 (12 %) prispevkov, ki po svoji vsebini ne sodijo v nobeno od naštetih kategorij.[19]

Graf 12: *Razmerje med tematskimi področji v obdobju od 37. do 40. letnika.*

V 37. letniku imamo naslednje rubrike: *Jubileji*, *Gradivo*, *Iz moje delavnice*, *Metodične izkušnje*, *Bibliografija*, *Ocene in poročila*, *Poskusi branja*, *Razgledi*, *Pogledi in mnenja*, *Predstavljamo se*, *Znanost mladini*, *Iz dela Slavističnega društva Slovenije*, *Prejeli smo v oceno* in *Uredništvo*; v naslednjem letniku se jim pridružijo še: *Slovenščina v javnosti*, *Iz dela društev, Anketa*, *In memoriam* in *Polemike in odgovori*; v 39. letniku pa: *V spomin*, *Zapiski* in *Slovenščina v javni rabi*. Nekatere rubrike se ne pojavijo v vseh letnikih.

O svoji uredniški politiki novo uredništvo neposredno spregovori že v številki 1–2 37. letnika, in sicer z *Vabilom k sodelovanju* pod geslom »To lahko za Jezik in slovstvo

[19] Vseh 7 prispevkov je posvečenih obletnici smrti Toneta Pretnarja, npr. Jože Pogačnik, Tržič v doživetju Toneta Pretnarja, *JiS* 39/4 (1993/1994), 141–143.

storim jaz«. Poudarjajo uravnoteženo tridelno tematsko zasnovo. Razmerje med področji pa je dejansko precej neuravnoteženo, kar je razvidno iz grafa v razdelku 2.12. V številki 1–2 38. letnika se uredništvo spet oglasi, tokrat v *Uvodniku*. Revija bo načeloma sledila prvotni zasnovi iz leta 1955, k sodelovanju recimo vabijo čim širši krog sodelavcev. Po eni strani si želijo spodbujati izvirno znanstveno in strokovno razmišljanje, po drugi strani pa dognanja v stroki predvsem približati bralcu.

V uvodniku številke 1–2 40. letnika se odbor sklicuje na uvodnik v 1. številki 1. letnika in poudarja, da je JiS ves čas ostal zvest takšnemu tematskemu okviru. Dodaja pa, da je največja sprememba glede na takratno programsko zasnovo bil »odmik od poljudnosti, ki ga je narekoval razvoj omenjenih treh znanosti, in so z njim povezane spremenjene zahteve in potrebe tako piscev kot bralcev«. Uvodnik še obljublja, da bo revija ponujala zanimivo, privlačno in aktualno strokovno branje, kar bo po mnenju uredništva mogoče uresničiti v že uveljavljenih rubrikah, nekatere (npr. *Pogledi in mnenja* in *Ocene in poročila*) pa bi radi še okrepili. Analiza pa kaže, da do načrtovane razširitve omenjenih dveh rubrik v 40. letniku ni prišlo, saj prispevkov ni bistveno več kot v prejšnjih treh letih urednikovanja tega odbora.[20]

V istem uvodniku pa nameravajo razširiti tudi didaktični del revije, saj se je ta vključila v projekt Prenova pouka slovenskega jezika. Pripravili so anketna vprašanja o učbenikih za slovenski jezik, na katera so odgovarjali strokovnjaki in učitelji in naj bi bili objavljeni v naslednjih številkah revije. Tudi ta napoved ni bila popolnoma uresničena. V številki 3–4 40. letnika je bila anketa sicer objavljena, vendar pa se didaktična tretjina ni bistveno razširila. Nekoliko se poveča le število *Ocen in poročil* s področja metodike.

Zanimiva je tudi rubrika *Znanost mladini*, namenjena srednješolcem, ki sodelujejo na istoimenskem tekmovanju. Gre za pisanje raziskovalnih nalog z različnih področij, tudi iz slovenskega jezika in književnosti. Nekateri boljši prispevki dijakov naj bi bili skupaj s strokovnim komentarjem objavljeni v reviji. Rubrika je bila na začetku zastavljena precej ambiciozno – vsaka uvodna številka posameznega letnika revije naj bi prinesla povzetek in pregled dogajanja iz preteklega leta, vsaka naslednja številka pa še po en prispevek in strokovni komentar. Ta napoved se ni uresničila, v 37. in 38. letniku se namreč pojavi le po en prispevek, v 38. letniku celo brez komentarja. Obakrat je bilo področje raziskovanja literatura, čeprav so napovedovali tudi jezikoslovno problematiko.

2.13 Od 41. do 47. letnika (od 1995/1996 do 2001/2002)

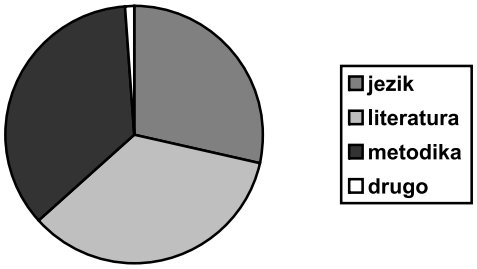
Uredniški odbor je v tem obdobju vodil Tomaž Sajovic (glavni in odgovorni urednik), drugi člani pa so bili še Marko Juvan, Miha Javornik, Irena Novak Popov (slovstvena zgodovina), Marja Bešter, Alenka Šivic Dular (jezikoslovje), Boža Krakar Vo-

[20] V 37. letniku je v rubriki *Pogledi in mnenja* 1 prispevek in v rubriki *Ocene in poročila* 14 prispevkov, v 38. letniku 2 prispevka v rubriki *Pogledi in mnenja* in 11 prispevkov v rubriki *Ocene in poročila*, v 39. letniku 2 prispevka v rubriki *Pogledi in mnenja* in 12 prispevkov v rubriki *Ocene in poročila*, v 40. letniku pa 1 prispevek v rubriki *Pogledi in mnenja* in 14 prispevkov v rubriki *Ocene in poročila*.

gel in Mojca Poznanovič (didaktika jezika in književnosti). Pred številko 4–5 42. letnika ga zapustita Marko Juvan in Marja Bešter, ki jo zamenja Erika Kržišnik.

V tem obdobju je rubrika *Razprave in članki* obsegala 138 prispevkov, od katerih jih je 40 (29 %) s področja jezikoslovja, 48 (35 %) literarnovednih, 49 (36 %) pa s področja metodike poučevanja. 1 razprava (1 %) je ostala zunaj te delitve.

Graf 13: *Razmerje med tematskimi področji v obdobju od 41. do 47. letnika.*

V 41. letniku najdemo še naslednje rubrike: *Gradivo, Iz moje delavnice*, *Ocene in poročila*, *Jubileji*, *Pogledi in mnenja*, *Uvodna beseda*, *V branje vam priporočamo* in *Obvestilo*; v naslednjem letniku uredništvo uvede še: *Odmevi, Predstavljamo se, Metodične izkušnje* in *Poskusi branja*; v 43. letniku se jim pridružita *Polemika* in *Uvodnik*; v 44. letniku: *Okrogla miza o maturi, Ocene in recenzije* in *V spomin*; v 46. letniku pa še: *Razpis, Zakonodaja* in *Obvestila Slavističnega društva Slovenije*. Nekatere rubrike se ne pojavijo v vseh letnikih.

Novi uredniški odbor je uspel uravnotežiti razmerje med posameznimi področji, povečalo se je število razprav in člankov s področja metodike poučevanja, ki je bila v prejšnjih obdobjih precej zapostavljena. Vzroke lahko iščemo v živahnejšem dogajanju na področju poučevanja maternega jezika, gre zlasti za projekt prenove pouka slovenščine v celotnem šolskem sistemu. Tematska številka 1–2 tako prinaša 11 razprav in člankov, posvečenih temu projektu, katerega dejavne sodelavke so tudi članice uredniškega odbora (Marja Bešter, Boža Krakar Vogel in Mojca Poznanovič).

Prispevki s področja metodike in didaktike so bili pogosti tudi v naslednjih letnikih. Že v 42. letniku tako med razpravami in članki ponovno prevlada področje metodike, v celoti pa so ji posvečene tudi rubrike *Gradivo* (s predlogi učnega načrta za slovenščino v OŠ), *Predstavljamo se* (Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik) in celo *Ocene in poročila*, ki v celem letniku ne obravnavajo niti ene same izdaje ali dela s področja jezika ali literature. Tudi 43. letnik še vedno precej prostora namenja projektu prenove, predvsem v rubrikah *Gradivo*, ki vsebuje nove predloge učnih načrtov, *Polemika*, v kateri se soočajo mnenja o učbeniku za slovenščino, in *Metodične izkušnje*. Področje metodike je močno zastopano še v 44. letniku, ko ponovno prevladuje v rubrikah *Razprave in članki* in *Ocene in poročila*, posvečena pa ji je tudi nova rubrika *Okrogla miza o maturi*.

Nenavadno pa je, da razloge za tako krepitev področja metodike glavni urednik navede šele v uvodniku v številki 1–2 45. letnika, kjer pojasnjuje, da je revijo k taki

usmeritvi zavezoval tudi dogovor z Ministrstvom za šolstvo in šport. S 45. letnikom se področje metodike znova umakne jezikoslovnemu in literarnemu.

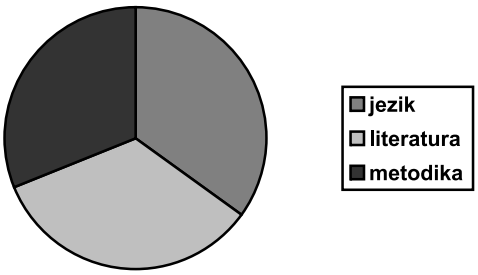
Novost je tudi uvedba rubrike *Uvodnik* – ki jo piše glavni urednik – v vsaki posamezni številki 46. letnika. Njegova naloga naj bi bila predstaviti vsebino posamezne številke revije in razmišljanje urednika ob prispevkih in aktualnih dogajanjih, ki zahtevajo strokovni in znanstveni premislek. Za nas so zanimivi tisti, ki jasno spregovorijo o vsebinskih usmeritvah revije, tak pa je le v številki 1–2 46. letnika. V njem urednik opisuje posamezne prispevke v številki in ugotavlja, da so vsebinsko uravnoteženi glede na vsa tri področja, v nadaljevanju pa napove, da si bo uredništvo tudi v tem letu prizadevalo objaviti čim več ocen strokovnih in znanstvenih delih s slovenističnega in slavističnega področja, tudi tistih, ki so jih naši raziskovalci objavili v tujini. Razen ocene enega dela v tej številki pa ocen tujih objav v drugih številkah ni bilo več. Drugi uvodniki v zvezi z uredniško politiko ne prinašajo pomembnejših informacij.

2.14 Od 48. do 49. letnika (od 2003 do 2004)[21]

Pregled zaključujemo s tekočim obdobjem izhajanja revije, ko mesto glavnega in odgovornega urednika v 48. letniku prevzame Marko Stabej (Univerza v Ljubljani), uredniki postanejo Silvija Borovnik z Univerze v Mariboru ter Vojko Gorjanc in Boža Krakar Vogel – oba z Univerze v Ljubljani – uredniški odbor pa sestavljajo Mirjana Benjak (Univerza na Reki), František Čermák (Karlova univerza v Pragi), Niko Jež (Univerza v Ljubljani), Martina Križaj Ortar (Univerza v Ljubljani), Han Steenwijk (Univerza v Padovi), Janez Strutz (Univerza v Celovcu), Bożena Tokarz (Šlezijska univerza v Katowicah) ter Andreja Žele z Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU. V 49. letniku Božo Krakar Vogel zamenja Simona Kranjc (Univerza v Ljubljani), uredniškemu odboru pa se pridruži še Nataša Pirih Svetina (Univerza v Ljubljani).

V tem obdobju[22] je bilo v rubriki *Razprave* objavljenih 62 prispevkov, od tega 22 (35 %) s področja jezikoslovja, 21 (34 %) s področja literarne vede in 19 (31 %) s področja metodike poučevanja.

Graf 14: *Razmerje med tematskimi področji v obdobju od 48. do 49. letnika.*

[21] Revija je v tem obdobju spet spremenila red izhajanja, tako da 1. številka letnika izide januarja.

[22] Ker revija še vedno izhaja pod istim uredniškim odborom, smo upoštevali samo dva zaključena letnika.

V 48. letniku so v JiS še naslednje rubrike: *Ocene in poročila*, *V branje vam priporočamo*, *Jubileji* in *V spomin*. 49. letnik ne prinaša nobene nove rubrike, razen rubrike *V spomin* pa ohranja vse iz 48. letnika.

Nova uredniška zasedba se je očitno odločila revijo dodobra prenoviti, s čimer nas seznani že *Uvodnik* v prvi številki 48. letnika. V njem glavni urednik Marko Stabej pove, da so se v uredniškem odboru odločili za nekaj pomembnejših sprememb. Novost bo anonimnost postopka recenziranja prispevkov, omenja pa tudi razširitev uredniškega odbora z uglednimi tujimi in domačimi strokovnjaki. Tako odbor zdaj prvič sestavljajo tudi strokovnjaki z univerz v Padovi, Celovcu, Katowicah, Pragi in na Reki. Vsako leto načrtujejo tudi dvojno številko, posvečeno posebnemu slovenističnemu področju.

Glavni urednik poudarja, da revija ohranja osnovna programska izhodišča, ki pa jih je treba prilagoditi aktualnim družbenim, znanstvenim in strokovnim razmeram. Pogled na razmerje med posameznimi področji v rubriki *Razprave* pokaže, da je ta načela uredništvo uspelo tudi uresničiti, saj so podobno kot v prejšnjem obdobju prispevki tematsko precej uravnoteženi.

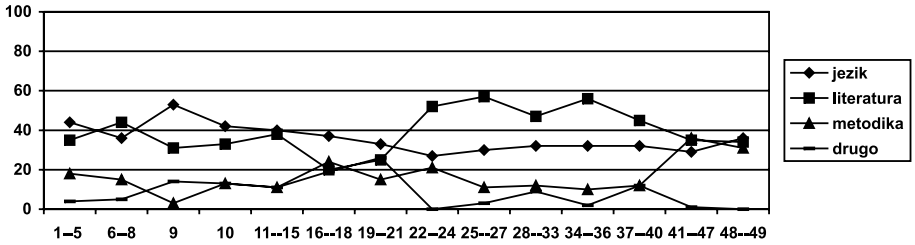
Glavni programski premik je usmerjen k novejšim, aktualnim področjem slovenistike. Za primer lahko vzamemo že prvo dvojno številko 3–4 48. letnika, ki je v celoti posvečena jezikovnim tehnologijam za slovenščino (uredil jo je Vojko Gorjanc), pa tudi številko 3–4 49. letnika, ki predstavlja vse bolj aktualno področje, slovenščino kot drugi/tuji jezik (uredila jo je Nataša Pirih Svetina). Aktualno dogajanje v stroki spremlja tudi rubrika *Ocene in poročila*, ki se v tem obdobju spet okrepi, bolj kot prej pa je občutljiva tudi za strokovno dogajanje in izdaje na tujem.

Glede na prejšnja obdobja je revija dobila bolj znanstven značaj, o čemer pričajo že prej omenjene okrepitve uredniškega odbora s tujimi strokovnjaki, sistem slepih recenzij, zunanja oblika razprav z značilnim znanstvenim aparatom (izvlečki, opombe itd.) in nenazadnje tudi pomenljiva sprememba imena osrednje rubrike *Razprave in članki* v *Razprave*.

3 Komentar

Na podlagi dobljenih podatkov smo izdelali graf, ki prikazuje delež jezikoslovnih, literarnovednih, metodičnih in drugih prispevkov v rubriki *Članki* (oz. *Razprave in članki*, v zadnjem obdobju pa samo *Razprave*) po posameznih obdobjih.

Graf 15: *Pregled razmerja med prispevki v rubriki* Članki po obdobjih.

Iz grafa je razvidno, da do 21. letnika največji delež v rubriki *Članki* zasedajo jezikoslovni prispevki, kasneje pa začnejo prevladovati literarnovedni. Od 41. letnika dalje so vsa tri področja zastopana precej uravnoteženo.

Metodičnih člankov je v splošnem najmanj – v obdobju od 19. do 21. letnika (glavni urednik Matjaž Kmecl) se zgodi celo, da je prispevkov, ki ne sodijo v nobeno izmed treh vsebinskih področij, več kot metodičnih. V obdobju od 41. do 47. letnika (glavni urednik Tomaž Sajovic) pa njihov delež močno naraste. To obdobje je bilo sicer zaznamovano s prenovo pouka slovenščine. Tudi v zadnjem obdobju (glavni urednik Marko Stabej) je njihov delež večji.

V letnikih, kjer ima največji delež literatura (od 22. do 40. letnika), so bili glavni uredniki po vrsti Jože Koruza, Aleksander Skaza, Gregor Kocijan, spet Aleksander Skaza in Alenka Šivic Dular. Zadnja se za razliko od ostalih ne ukvarja z literarno vedo, zanimivo pa je, da v tem obdobju področje literarne vede urejajo kar štirje uredniki, področji jezikoslovja in metodike pa le po dva.

Največ jezikoslovnih prispevkov je bilo v 9. letniku (glavni urednik Bratko Kreft, ki ni jezikoslovec) in v obdobju od 16. do 18. letnika (glavni urednik jezikoslovec Franc Jakopin). Torej lahko sklepamo, da raziskovalno področje glavnega urednika vpliva na razmerje med posameznimi tematskimi področji v določenem obdobju, ne moremo pa tega posplošiti na vse urednike.

Graf pokaže tudi, da je delež prispevkov v rubriki *Članki*, ki ne sodijo v nobeno od treh tematskih področij, v obdobju od 9. od 21. letnika dokaj visok, kasneje pa se občutno zmanjša. Razloge za to bi lahko iskali v številu drugih rubrik (tistih, ki se v reviji pojavljajo poleg *Člankov*) – od 22. letnika naprej se namreč zelo poveča. Medtem ko se na primer v 9. letniku ob osrednji pojavljata samo še dve drugi rubriki (*Ocene in poročila*, *Zapiski*), v 10. letniku pa celo ena sama (*Zapiski*, *ocene in poročila*), se jih v 31. in 38. letniku pojavi kar 16 (npr. *Kulturnozgodovinske ekskurzije*, *Slovenščina v javnosti*, *Iz moje delavnice*, *Poskusi branja*, *Gradivo*, *Pogledi in mnenja*, *Znanost mladini*, *Polemike in odgovori*, *Predstavljamo se* …). Drugače je recimo v zadnjem obdobju, kjer prispevkov v osrednji rubriki, ki ne sodijo v nobeno od treh tematskih področij, sploh ni – vendar pa tudi ostalih rubrik ni veliko. V tem primeru torej ne gre za selitev teh prispevkov iz osrednje rubrike, namenjene (strokovnim) člankom, v druge rubrike, ampak lahko to pripišemo izrazitejši znanstveni usmeritvi revije.

Uredniški odbori so se med seboj precej razlikovali, nekateri so si recimo bolj kot drugi prizadevali za neposredno komunikacijo z bralci, zlasti v obliki jezikovnega svetovanja. To je značilno predvsem za obdobje od 1. do 5. letnika (glavni urednik Jože Mahnič), rubrika *Odgovori in pogovori*, za obdobje od 11. do 15. letnika (glavni urednik Jože Toporišič), rubrika *Vprašali ste* – ki se občasno pojavlja tudi kasneje – in za obdobje od 28. do 33. letnika (glavni urednik Gregor Kocijan), rubrika *Slovenščina v javni rabi*. Kasneje se take rubrike ne pojavljajo več.

Nekatera uredništva so bralce v uredniških besedah in drugih sporočilih redno seznanjala z vsebinsko zasnovo in uredniško politiko, omenimo na primer obdobje od 19. do 21. letnika (glavni urednik Matjaž Kmecl), ko odbor ob koncu mandata celo analizira vsebinsko uravnoteženost prispevkov in tako reflektira lastno uredniško politiko. Po drugi strani pa se nekatera uredništva ne oglašajo pogosto, npr. od 25. do 27. letnika

in od 34. do 36. letnika (glavni urednik Aleksander Skaza) ter od 28. do 33. letnika (glavni urednik Gregor Kocijan). Večkrat pa lahko opazimo, da obljube uredništev ne odražajo realnega stanja, še zlasti to velja za področje metodike poučevanja slovenščine, ki, kljub večkratnim uredniškim zagotovilom o enakopravnosti vseh treh področij, po številu prispevkov v splošnem krepko zaostaja za jezikoslovno in literarnovedno problematiko.

V obdobju od 22. do 24. letnika (glavni urednik Jože Koruza) se kot novo uredniško področje prvič pojavi primerjalna slavistika, ki ga ureja Aleksander Skaza – nenavadno pa je, da ta odločitev uredništva ni nikjer pojasnjena. Aleksander Skaza je področje primerjalne slavistike urejal tudi v obdobjih od 25. do 27. letnika, ko je bil tudi glavni urednik, in od 28. do 33. letnika (glavni urednik Gregor Kocijan), v obdobju od 34. do 36. letnika (glavni urednik Aleksander Skaza) pa je to področje prepustil Tonetu Pretnarju. V istem obdobju se pojavi tudi področje primerjalnega slovanskega jezikoslovja, ki ga ureja Alenka Šivic Dular. Kot posebno uredniško področje se slavistika kasneje ne pojavi več.

JiS se je od svojih začetkov do danes postopoma razvijal od poljudno zastavljene revije za najširši krog bralcev do strokovne revije, ki ustreza vsem znanstvenim kriterijem. V začetku izhajanja so bili članki precej krajši (omejitev je bila 5 oz. 6 strani), danes pa je omejitev ena avtorska pola. Prav tako članki v začetku niso vsebovali opomb, niso navajali virov, niso imeli izvlečkov in podobno. Zanimivo je, da se postopoma spremeni tudi poimenovanje osrednje rubrike. Iz *Člankov* v 11. letniku (glavni urednik Jože Toporišič) nastanejo *Razprave in članki*, v zadnjem obdobju (glavni urednik Marko Stabej) pa ostanejo samo še *Razprave*. Šele v zadnjem obdobju je uredniški odbor uvedel sistem anonimnih recenzij, ki naj bi povečal kvaliteto objavljenih prispevkov, in prvič se je zgodilo, da so v uredniškem odboru tudi strokovnjaki s tujih univerz.

4 Zaključek

Analiza je pokazala, da so vsi uredniški odbori poskušali slediti programski usmeritvi iz uvodnika v prvi številki, ki napoveduje tridelno tematsko zasnovo revije. Dejansko razmerje med tematskimi področji sicer ni uravnoteženo, na začetku je več jezikoslovnih tem, kasneje je več literarnovednih. Metodičnih je najmanj, po 41. letniku pa so vsa tri področja zastopana enakovredno. Posamezna obdobja se med seboj zelo razlikujejo, še najbolj v številu in vsebini rubrik, ki se pojavljajo ob osrednji rubriki *Članki* (oz. *Razprave in članki*, na koncu pa le *Razprave*). V prvih obdobjih teh rubrik ni veliko, kasneje pa njihovo število zelo naraste. V zadnjem obdobju se spet zmanjša.

JiS naj bi bil v začetku poljudna različica Slavistične revije, a se je njegova vloga skozi čas spreminjala, delno zaradi družbenih sprememb in napredka v stroki, delno pa tudi pod vplivom različnih urednikov in njihovih uredniških odborov. Tako se je koncept poljudnosti iz uvodnika v 1. številki 1. letnika kasneje razvil v nekakšen kompromis med poljudnim in znanstvenim, v zadnjem obdobju pa se je uredništvo opredelilo za bolj znanstveno usmeritev.

Vir

Jezik in slovstvo 1–49 (1955/1956–2004).

Summary

The analysis showed that all editorial boards attempted to follow the program direction from the first issue, which announced a three-part thematic design of the journal. The relationship between the thematic sections is not balanced, i.e., at the beginning there are more linguistic topics, while later there are more literary topics. Pedagogical topics are in the minority, until the vol. 41, after which all three areas are represented equally. Individual periods differ greatly, mostly in the number and content of the sections within the main, i.e., article, section (titled *Članki*, *Razprave in članki*, and at the end only *Razprave*). In the first period the sections are not as numerous as they are later. In the last period their number decreases again.

Jezik in slovstvo was in the beginning a popular variant of *Slavistična revija*, but its role changed through time, partially because of the social changes and the advancement of the field, partially under the influence of various editors and editorial boards. The concept of popularity from the introduction to the first issue of the first volume later developed into a compromise between the popular and the scholarly. Recently the editorial board opted for a more scholarly orientation.